

Behövs inte god sed i undervisning?

2020-06-02

God undervisningssed handlar om att etablera kritiskt tänkande, om att utveckla förmågor att använda kunskaper. En nödvändig förutsättning för god undervisningssed är god forskningssed, skriver Ingemund Hägg, professor i företagsekonomi, i sin krönika.

Enligt högskolelagen ska "god forskningssed värnas". Hur det ska gå till har länge diskuterats intensivt. Men något om god undervisningssed hittar man inte i högskolelagen. Detta trots att undervisningen ska bygga på vetenskaplig grund och är lika viktig som forskningen för universitet och högskolor. Ska inte sådan sed värnas? Att detta inte nämns har observerats av Terence Karran och hans medförfattare:

"Sweden is similarly distinct, in that it has no mention of academic freedom for teaching in either the Constitution or the law, but provides legal protection for research".

Om inte dessa frågor ställs – kan det då kallas oredlighet i undervisningen?

Högskolelagen stipulerar att när "uppläggning, genomförande av eller kvalitet i utbildningen" ska "göras av en grupp av personer, ska majoriteten av personerna i gruppen ha vetenskaplig eller konstnärlig kompetens." Att en institutionsstyrelse eller ett lärarkollegium har en bestämmande roll är rimligt. Den enskilda lärarens ansvar sätts på så sätt inom preciserade ramar. Men frågan är hur dessa ramar kommer till och hur de ska se ut för att god undervisningssed ska komma i fokus.

God undervisningssed handlar inte om att utbilda studenterna till forskare utan om att etablera kritiskt tänkande. Det handlar om hur kunskap med koppling till frågor, teorier, modeller och tekniker hanteras i undervisningen: Vilken relevans har frågan eller problemet som ska belysas? Anges tydligt förutsättningar och antaganden bakom en teori, och hur teorin tagits fram och utvecklats utifrån metoder och empiriska underlag? Anges tillämpbarheten – relevansen – i olika kontexter i tid och rum? Anges begränsningar i teorin i förhållande till de frågor den ska belysa eller förklara? Förmedlas detta oavsett om läraren kopplar undervisningen till egen forskning eller till annan befintlig forskning?

Om inte dessa frågor ställs – kan det då kallas oredlighet i undervisningen? Det är nog att ta i. Ofta kan lärare förklara brister i sådana här förhållanden med att man alltid måste förenkla för att kunskapen ska gå fram, att man inte kan täcka allt, att tiden inte räcker till.

En nödvändig förutsättning för god undervisningssed är god forskningssed. Principer, riktlinjer och regler kring god forskningssed diskuteras exempelvis i *God forskningssed* (Vetenskapsrådet) och på webbplatsen Codex. För forskningen finns system för åtgärder i fall av oredlighet. Termen god undervisningssed förekommer sällan och riktlinjer för undervisning berör inte oredlighet.

Examensordningar fastställs av regering och riksdag. Det är viktigt att dessa ger stort utrymme för lärarnas möjligheter att tillämpa god undervisningssed. Det finns inga skäl för att universitetsledningarna ska ge sig in i och styra med egna tolkningar utöver examensordningarnas formuleringar.

Men ett område som standardisering definitivt inte hör hemma i är högre utbildning.

Krav kommer också på annat sätt från aktörer i högskolevärlden. På initiativ från inte minst professorerna Lennart Levi och Bo Rothstein antogs 2014 den så kallade Poznandeklarationen. Som de beskriver sina förslag i Curie handlar det om att alla utbildningar också ska ge "en vilja och förmåga att verka för måluppfyllelsen (*etiskt* tänkande); en vilja och förmåga att hantera egna och andras "önskesanningar" (*kritiskt* tänkande); ett betydande *systemtekniskt* kunnande (för att kunna hantera "etiska dilemman")." Som nästa steg ser de en internationell konferens "med uppgift att analysera både vad som ska läras ut, och hur detta ska läras ut."

Parallellt föreslår ordförandena i SACO, TCO och LO att Sveriges universitets- och högskoleförbund ska verka för "etiksäkring av alla universitets- och högskoleutbildningar" i enlighet med Levi och Rothstein.

Det är således starka krafter som är i gång. "Sätt fart på universitetens hållbarhetsarbete" kräver i Curie forskare som ingått i UKÄ:s bedömargrupp som utvärderat universitetens arbete med hållbarhet. De vill att det i examensordningar ska skrivas in att "alla studenter får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling".

Impulser från aktörer utanför universitetsvärlden kan vara fruktbara. Det kan röra sig om certifieringsorganisationer, ackrediteringsinstitut och partnerskap med företag. Men det finns risk att utbildningsinstitutioner blir alltför fångade och låsta i system som de tagit på sig att förverkliga. Det kan verka hämmande för egeninitierad utveckling av utbildningarna. De institutioner som väljer att bli certifierade kan komma att lägga resurser och ambitioner på mål och innehåll i utbildningen som fokuserar på kontroller från certifierarna.

Att standardisering i olika sammanhang är viktigt är klart. Men ett område som standardisering definitivt inte hör hemma i är högre utbildning. Standardisering med utgångspunkt från ackrediteringar och certifieringar är hämmande för högre utbildning. Det går emot idén om professionens självbestämmanderätt.

Högre utbildning ska vila på vetenskaplig grund och inte på värdegrunder med den ena eller andra inriktningen eller tonvikten.

Det finns inga enkla lösningar – det viktiga är löpande granskning och utvärdering av utbildningar, utförd av medlemmar i professionen som måste avkrävas öppen självkritik.

God undervisningssed handlar inte om att skapa moraliska kompasser hos studenterna. Istället handlar det om att utveckla förmågor att använda kunskaper. Lärosätena ska inte ta på sig en fostrande uppgift med sikte på att omforma studenter till personer med dygder utöver sådant som hänger samman med god undervisningssed. Det handlar inte heller om att fostra studenter till ledare. Sådant sker bäst i arbetslivet. Den socialisation som studenter utsätts för vid lärosätena kommer genom kontakter och aktiviteter med andra studenter och genom att ta del av utbildning baserad på god undervisningssed.

God undervisningssed kan inte styras uppifrån eller utifrån. Högre utbildning ska vila på vetenskaplig grund och inte på värdegrunder med den ena eller andra inriktningen eller tonvikten. Det är universitetslärarna – med sina styrkor och svagheter – som ska styra utbildningens innehåll och ingen annan. Det finns inget alternativ till det.

Referenser

- Codex – regler och riktlinjer för forskning, www.codex.vr.se.
- Finnveden, G. mfl. (2017), *Sätt fart på universitetens hållbarhetsarbete*. Tidningen Curie 2017-10-02.
- Hemställan från de tre fackliga centralorganisationerna om etiksäkring av alla universitets- och högskoleutbildningar. Skrivelse 2017-02-15.
- Karran, T., Beiter, K.& K. Appiagyei-Atua, *Measuring academic freedom in Europe: a criterion referenced approach*. Policy Reviews in Higher Education 1:2, 209-239.
- Levi, L. & Rothstein, B. (2017), *Etiksäkra all högre utbildning*. Tidningen Curie 2017-09-26.
- Vetenskapsrådet. (2017) *God forskningssed*.

Ingemund Hägg

[Share on FacebookShare](#)

[2](#)

[Share on TwitterTweet](#)

[Share on LinkedInShare](#)

[Send emailMail](#)

[PrintPrint](#)

Kommentera (max 1 500 tecken, se våra [regler här](#))

Ta del av [information om behandlingen av dina personuppgifter](#)

Namn

Email

Ingemund Hägg

Ingemund Hägg är professor emeritus i företagsekonomi vid Uppsala universitet

Taggar i Krönika

[Etik Utbildning](#)

Senaste Krönikor

- [Radu Harald Dinu: Visa hur vetenskap fungerar bakom kulisserna 2020-06-15](#)
- [David Larsson Heidenblad: Att öppna dörren till forskartillvaron 2020-05-18](#)
- [Lars Kloo: Kan trovärdig forskning leverera snabba svar? 2020-04-28](#)
- [Johan Alvehus: När boken fick en ny chans i coronakrisens spår 2020-04-15](#)
- [Karolina Enquist Källgren: Forskning är inte nyttig bara för att den är objektiv 2020-03-25](#)

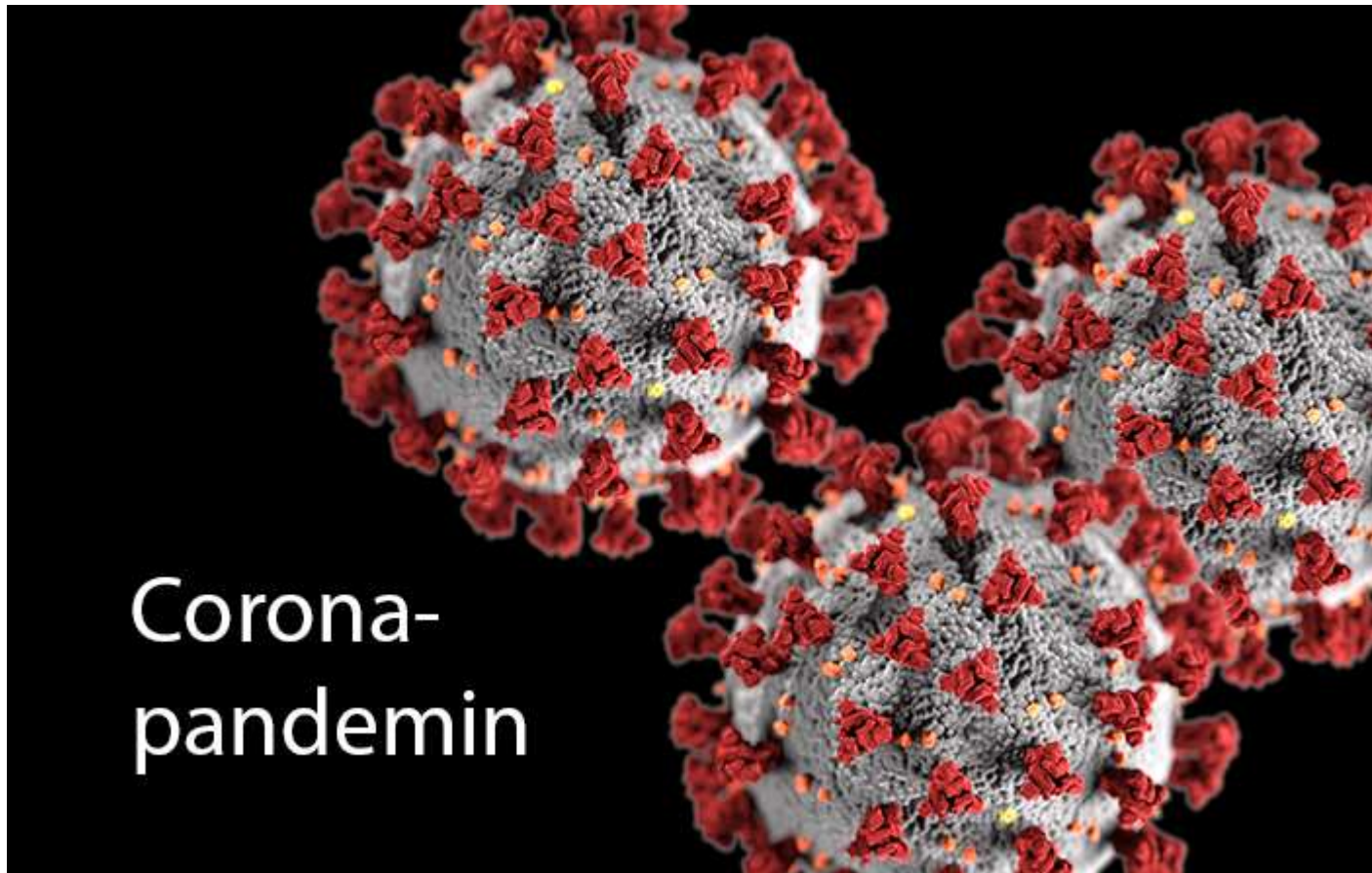
Nyhetsbrev

Vill du ha det senaste från Curie varje vecka?

[Prenumerera på Curies nyhetsbrev](#)

Följ oss

[på facebook](#) [på twitter](#) [via rss](#)

Nyheter

[Fyrsträngat dna väcker hopp om ny cancerbehandling](#)

[De tävlar i innovation för att skapa samhällsnytta](#)

[David Larsson Heidenblad ny bloggare i Curie](#)

Curiepodden

[Nu duckar hon inte längre för att undervisa online](#)

["Nästa stora kris kan vara ett vulkanutbrott"](#)

Debatt

[Sveriges unga akademi](#)

[Medioker rekrytering av unga hotar kvaliteten på lärosätena](#)

[Mikael Dahlgren](#)

[Utmaningarna kräver samverkan mellan innovation och forskning](#)

Gästbloggar

[Vad menar vi egentligen med jämställdhet?](#)

[Stina Powell](#)

[Hur skriver forskare som får någonting skrivet?](#)

[David Larsson Heidenblad](#)

Krönika

[”Visa hur vetenskap fungerar bakom kulisserna”](#)

[Radu Harald Dinu](#)

Redaktionsblogg

[Från grundforskning till innovation](#)

Curie bevakar forskningsfrågorna du behöver ha koll på.
Curie ger dig chansen att debattera forskningens villkor.
Curie är en nättidning som ges ut av Vetenskapsrådet.

Kontakta Curie

Redaktion:

redaktionen@tidningencurie.se, 08-546 44 000

Besöksadress:

Västra Järnväggsgatan 3

Postadress:

Curie, Vetenskapsrådet, Box 1035, 101 38 Stockholm

Kontakta oss om du har tips och idéer på innehåll. Citera oss gärna, men ange källan.

Curie bevakar aktuella forskningsfrågor och stimulerar till debatt om forskningens villkor. De ståndpunkter som uttrycks här behöver inte vara Vetenskapsrådets officiella linje.

Tidningen Curie juni 2020

[Läs mer på facebook](#) [Läs mer på twitter](#) [Läs mer på rss](#)

Prenumerera på Curies nyhetsbrev:

<https://www.tidningencurie.se/nyhetsbrev/>